

5. Требуна В. «Станіславський феномен»: пригадуючи майбутнє / В. Требуна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://gkpress.if.ua/x1650/>.

6. Харчук Р. Стильові особливості прози «Станіславського феномену»: Ю. Андруховича, Ю. Іздрика, Т. Прохаська // Бібліотечка «Дивослова». – 2007. – № 7. – С. 2-31.

Загребельна О.

Науковий керівник – доц. Миколенко Т. М.

ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ МОЛИТОВНОГО ДИСКУРСУ

Утвердження національної самоідентифікації України кінця ХХ ст. зумовило значне зростання ролі Церкви в духовному житті народу. У зв'язку з цим посилюється увага науковців до проблеми церковної мови, висвітлюються питання становлення і розвитку українського конфесійного стилю, проводяться наукові дослідження релігійних текстів та молитовного дискурсу [3, с. 4–5]. Підґрунтям дослідження в галузі теорії дискурсу стали праці вітчизняних мовознавців (І. Вихованця, К. Городенської, С. Єрмоленко, П. Дудика) і зарубіжних лінгвістів (Р. Барта, Р. Водака, В. Карасика, С. Воркачева, Г. Слишкіна), психолінгвістів (Л. Виготського, І. Горелова, М. Жинкіна), авторів теорії впливу (А. Баранова, Й. Стерніна) та міжкультурної комунікації (Т. Астафурової, О. Леонтович, М. Шамне) [5].

Релігія як соціальне явище відрізняється від інших сфер комунікації з огляду на те, що вона охоплює сукупність типів поведінки людини, які спрямовані до сфери священного, таємного, трансцендентного, та має особливу референцію, оскільки віруюча людина користується мовою як засобом міжособистісної комунікації не лише з людьми, а й з сакральною сферою [10]. За час вивчення слова сакрального в українському мовознавстві сформовано теоретичні основи лінгвістики релігійного дискурсу, зреалізовано практичні аспекти виявлення мови церкви в духовному розвитку суспільства [3; 4; 5; 13].

У політично-культурних умовах сьогодення України, зокрема в ситуаціях можливої церковної трансформації, вивчення сакральної мови набуває особливої ваги. Прикметно, що важливу роль у вивченні духовного слова відіграли праці викладачів ТНПУ імені Володимира Гнатюка. Т. Вільчинська підкреслила, що у авторських картинах світу чільне місце посідає концептосфера сакрального як особливо значущий складник української національної ментальності, культури [12, с. 370]. Разом з тим тема є настільки широкою, що потребує комплексних досліджень. Відтак, **актуальність теми** зумовлено недостатньою вивченістю поняття релігійного дискурсу, оскільки чимало дослідників почали звертатися до цієї малопоширеної теми на теренах України.

Мета роботи – розкрити змістове наповнення терміна «молитовний дискурс». Досягнення мети передбачає розв'язання **таких завдань**:

- уточнити зміст поняття «релігійний дискурс»;
- визначити зміст поняття «молитовний дискурс»;
- описати стратегії мовної об'єктивації молитовного дискурсу.

Релігійний (фідеїстичний) дискурс як окремих тип спілкування нині часто привертає увагу дослідників [9, с. 109] і набирає індивідуальної форми з-поміж інших жанрів у векторі зіставлення з теле- й радіодискурсом, газетним і багатьма іншими [1]. Разом з тим активізація терміна у мовознавстві призвела до певної втрати чіткості у визначенні, у характеристиці вірогідних ситуацій використання, в обсязі тощо.

Зокрема, С. Блуверг вважає, що «релігійний дискурс – це особливий тип інституціонального дискурсу, спеціалізований клішований різновид спілкування, зумовлений соціальними функціями партнерів й регламентований як за змістом, так і за формою» [2, с. 2–3]. Значно розширюють поняття Н. Одарчук і Н. Приварська, акцентуючи на тому, що релігійний дискурс – це органічна єдність усіх мовленнєвих актів, зміст яких відносять до сфери релігії, ситуативного та культурного контекстів, у яких здійснюються ці мовленнєві акти, а також єдність усіх зафіксованих текстів релігійного змісту [14]. На функціональних аспектах аналізованого поняття наголошує Т. Шиліяєва, зазначаючи, що «релігійний дискурс можна охарактеризувати як статусно-рольову комунікацію, мета якої – залучати людей до віри, закликати до покаяння, стверджувати у вірі та доброчесності, проводити богослужіння, давати пояснення релігійним і конфесійним догматам. У релігійному дискурсі виявляється взаємодія мови, культури та ідеології» [16]. Разом з тим релігійний дискурс можна визначити як сукупність комунікативних дій або подій, спрямованих на передачу, збереження і розвиток релігійних уявлень.

Специфікою релігійного дискурсу, на думку В. Карасика, є те, що до його учасників належить Бог, до якого звернені молитви, псалми, сповіді. Бог виступає визначником релігійного дискурсу [7, с. 5–9].

У межах релігійного дискурсу дослідники виокремлюють інші типи дискурсів, зокрема: християнський (А. Рубан), православний (Т. Шиліяєва), ісламський (М. Кемпер, І. Алексєєв), ритуальний (І. Богачевська, В. Карасик), проповідний (Н. Кравченко), богословський (С. Хоружий, В. Шохін),

християнсько-богословський (Л. Українець), біблійний (Н. Золотухіна, О. Кирилук, П. Мацьків, Н. Явтушенко) та інші [5].

Молитовний дискурс – жанр релігійного, який відносимо до статусно-фіксованого спілкування [6; 7]. Основними стратегіями молитовного дискурсу вважаємо стратегії прохання та оцінки.

Ми, услід за С. Ігнатєвою, вважаємо, що зміст вербально виражених прохань різний, наприклад, це прохання «за себе» і прохання «за іншого». Однак прохання «за іншого» певною мірою стосуються і самого адресанта, бо він молиться за тих, хто є для нього рідним, близьким, дорогим [5]. Він представляє коло тих людей, для яких є необхідним саме те, про що просить у своїх молитвах. Зокрема:

а) просить про поміч: «*Вислухай нас, милосердний і всемогутній Боже... Будь милостивий, Боже, до молитов наших, згадай закон твій про примноження роду людського і стань милостивим покровителем, щоб з Твоєю поміччю збереглося Тобою ж встановлене правило...*» (Молитва подружжя про дарування дітей) [11];

б) просить про порятунок: «*Божественний Спасителю! Ти воскресив умерлу доньку Яіра та сина вдовиці з Наїну; оце я приходжу до Тебе зі сльозами на очах кличу: Ісусе, оздорови мою недужу дитину...*» (Молитва за недужу дитину) [11];

в) просить оберігати, захищати: «*Предвічний і всемогутній Боже, оберігай мене в небезпеках материнства й захисти перед злим духом ніжний плід...*» (Молитва матері при надії) [13];

г) просить пробачення за провини: «*Отче Наш, Ти що єси на небесах... хліб наш насушний дай нам днесь і прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим...*» (Молитва Отче Наш) [11, с.433];

д) просить помилування: «*Помилуй мене, Владико Утішителю, Боже, помилуй мене, освяти мою душу і тіло, просвіти моє серце і розум...*» (Молитва до Бога Духа Святого) [11, с. 11];

е) просить розкаяння і навернення: «*Господи, всі ми створіння Твої! Пожалій дітей моїх (імена) та наверни їх до покаяння. Спаси, Господи, і помилуй дітей моїх (імена), просвіти їхній розум світлом Євангелія Твого...*» (Молитва про розкаяння і навернення) [12].

Більшість дослідників вважають, що важливе значення для реалізації й актуалізації змістового наповнення молитовного дискурсу, розширення його тематичного діапазону має оцінна стратегія [5]. У молитвах вона реалізується через щире звертання людей до:

а) Бога: «Боже великий, єдиний, нам Україну храни!» [15, с. 943];

б) Господа: «Господи, дай мені сили, щоб міг змиритися з тим, що я не можу змінити. Дай мені мужності, щоб я міг боротися з тим, що я можу і мушу змінити. І дай мені мудрості, щоб я міг відрізнити одне від одного» [8];

в) Матері Божої: «Богородице Діво, молитов наших в час журби не відкинь, але з біди визволяй, Пресвята Богородице, спаси нас» [15, с. 16–17].

Отже, молитовний дискурс, на нашу думку, є основною складовою релігійного дискурсу. Важливим завданням мовознавців у векторі вивчення мови сакрального є виявлення і категоризація мовних маркерів, що формують через молитовний дискурс духовний світ людини і духовність макрокосмосу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 344 с.
2. Блুবберг С. В. Современный протестантский дискурс на материале немецкой публицистики : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / С. В. Блুবберг. – М., 2009. – 29 с.
3. Бриндас Н. Стилістичні особливості молитовних текстів / Н. Бриндас // Студентський науковий вісник Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. – 2004. – Вип. 7. – С. 4–5.
4. Вільчинська Т. П. Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII-XVIII ст.: монографія / Т. П. Вільчинська, Н. В. Слухай – Тернопіль : Джура, 2008. – 424 с.
5. Ігнатєва С. Оцінні стратегії в молитовному дискурсі (на матеріалах щоденникових записів Олеса Гончара) / С. Ігнатєва // Рідний край. – 2011. – №2(25). – С.99– 104;
6. Карасик В. И. О категориях дискурса / В. И. Карасик // Языковая личность: социолингвистические и эмотивные аспекты: сб. науч. тр. – Волгоград ; Саратов : Перемена, 1998. – С. 185–197.
7. Карасик В. И. Религиозный дискурс / В.И. Карасик // Языковая личность: проблемы лингво- культурологии и функциональной семантики: сб. научн. тр. – Волгоград : Перемена, 1999. – С. 5–9.
8. Клуб поезії. Дай мені мудрості, Всевишній. Святий Августин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.poetryclub.com.ua/getpoem.php?id=447894>
9. Кононенко В. І. Рідне слово / В. І. Кононенко. – К. : Богдана, 2001. 303 с.
10. Малярчук О. Основні особливості релігійного дискурсу [Електронний ресурс] // О. Малярчук. – Режим доступу: <http://englishcontext.kpnu.edu.ua/2017/03/27/%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96-%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D1%80%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%B3%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%B4%D0%B8%D1%81/>
11. Мій молитовник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/mijmolytovnyk/molitovnik-hristianskoierodini/molitvi-rodiciv-za-ditej/molitva-za-neduzu-ditinu>
12. Молитва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://molytva.at.ua/index/rodinni_molitvi_2/0-152

13. Моя молитва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mojamolytva.blogspot.com/2010/09/blog-post_1565.html
 14. Одарчук Н. А. Структурно-функціональні особливості релігійного дискурсу / Н. А. Одарчук, Н. П. Приварська // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2008. – № 5. – С. 44–48.
 15. Прийдіте поклоніться. Молитовник. – Рим, 1991. – 1023 с.
 16. Шилиєва Т. В. Учасники англословного православного дискурсу [Електронний ресурс] / Т. В. Шилиєва. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>

Трачук К.

Науковий керівник–доц. Кучма Н.З.

ІСТОРІЯ ПЕРЕКЛАДІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ТВОРУ ДЖ. ОРВЕЛЛА «ANIMAL FARM»

Постановка проблеми. Художня література має величезний вплив на само- і світопізнання народу. Переклад кращих зразків національного красного письменства різними мовами дає можливість дізнатись про історію, культурну та творчу спадщину інших країн. Із розвитком перекладознавства зростають вимоги до якості перекладу. Саме тому фахівці все частіше наголошують на тому, що перекладач особливу увагу має звернути на збереження національної своєрідності оригінального тексту, також потрібно вміло передати описаний історичний колорит [4, с. 16].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості відтворення прагматичного потенціалу окремих мовних одиниць у перекладі досліджували такі науковці, як І. О. Алексєєва, С. Г. Ахметова, С. О. Сасіна, О. М. Соколов, М. А. Тонян. Проблеми художнього перекладу стали об'єктом вивчення багатьох літературознавців, таких як: В. Державин, Р. Зорівчак, С. Ковганюк, В. Коптілов, І. Корунець, В. Радчук, О. Ребрій, М. Стріха та ін.

Ще в середині минулого століття М. Рильський велику увагу приділяв особливостям художнього перекладу. Він зауважував, що «перекладаючи поета, у якого головну силу становлять ритміка, звукопис і т. ін., треба перш за все саме про цю основну рису й подбати, свідомо іноді саме для неї жертвуючи образом, логічним ходом і т. ін.; а в перекладі з чисто розумового, логічного поета належить передовсім саме логічну лінію й виводити, нехтуючи іноді ритмічною злагодою, мелодичними тонкощами...» [12].

В. Державин – один теоретиків художнього перекладу, наголошує на трьох основних вимогах: художня якість перекладу, вдалий вибір окремого твору, компетентний літературний та культурно-історичний коментар, тобто вимога справді адекватного, доцільного і добре коментованого перекладу [2, с. 37].

Теоретики та практики перекладу вважають, що переклад є не лише мовним, а й концептуальним та культурним явищем, і тому не існує лише перекладу з мови на мову, а завжди тільки переклад з культури у культуру та із свідомості у свідомість. Особливо ж коли йдеться про знакові тексти, які розкривають глибинні смисли, що позначаються на усій цивілізації.

У цьому сенсі «Animal Farm» – суспільно-політична алегорія Дж. Орвелла на модель тоталітарного суспільства, що принесла авторові світову славу і визнання, має безпосередній стосунок до України та специфічну історію художніх перекладів. Це й зумовлює **актуальність** нашого дослідження, присвяченого аналізу перекладів.

Мета статті – дослідити історію та особливості перекладів твору «Animal Farm» Дж. Орвелла українськими митцями.

Виклад основного матеріалу. Історія появи повісті-притчі «Animal Farm» була довгою та складною. Через різку, дошкульну критику СРСР колишні видавці Орвелла відмовлялися друкувати антирадянський твір з політичних міркувань. Лише через півтора року суцільних невдач та відмов текст у 1945 р. нарешті побачив світ у Великобританії. На публікацію погодилася компанія Secker & Warburg, що стояла на антифашистських та антикомуністичних політичних позиціях. Книга принесла шалений успіх письменнику і, здивувавши Орвелла та його видавців, стала бестселером у Великобританії.

З огляду на історичну ситуацію твори Дж. Орвелла потрапили до українського читача майже через 50 років по смерті автора. В СРСР твори видатного англійця були заборонені. Однак перший безпосередній контакт Дж. Орвелла з українською культурою та українським читачем відбувся у 1947 р., коли в Мюнхені з'явилася друком повість-притча «Колгосп тварин» в авторизованому перекладі Івана Чернятинського (літературний псевдонім Ігоря Шевченка). Варто наголосити, що це був найперший переклад «Animal Farm» європейськими мовами.

І. Чернятинський умовив Орвелла написати вступне слово до українського видання, в якому британець зазначив: «Я отримав прохання написати передмову для перекладу «Animal Farm» українською мовою. Я добре свідомий того, що пишу для читачів, про яких нічого не знаю, та й вони, мабуть, ніколи не мали нагоди довідатись про мене. Від мене, мабуть, чекають, щоб я розповів у цій передмові, як з'явився мій «Колгосп Тварин». Перед цим мені доведеться сказати дещо про себе та про події, що крізь них я дійшов до моїх